

Bài 20

XÂY DỰNG VÀ PHÁT TRIỂN VĂN HOÁ DÂN TỘC TRONG CÁC THẾ KỈ X – XV

Trong các thế kỉ X – XV, cùng với sự nghiệp chính trị, quân sự và phát triển kinh tế, nhân dân Việt Nam đã từng bước xây dựng cho mình một nền văn hoá mang đậm bản sắc dân tộc. Những thành tựu văn hoá đạt được, vừa là sản phẩm của sự nghiệp chung nói trên, vừa đặt nền móng vững chắc lâu dài cho dân tộc.

I – TƯ TƯỞNG, TÔN GIÁO

Bước sang thời độc lập, Nho giáo, Phật giáo, Đạo giáo vốn được du nhập vào nước ta từ thời Bắc thuộc, có điều kiện phát triển.

Nho giáo dần dần trở thành hệ tư tưởng chính của giai cấp phong kiến thống trị, được đặt thành những nguyên tắc cơ bản trong quan hệ vua – tôi, cha – con, chồng – vợ và là tư tưởng chi phối nội dung giáo dục, thi cử. Tuy nhiên, ở các thế kỉ X – XIV, trong nhân dân, ảnh hưởng của Nho giáo còn ít, đạo Phật còn giữ một vị trí đặc biệt quan trọng và rất phổ biến. Các nhà sư được triều đình tôn trọng, có lúc đã tham gia bàn việc nước. Vua, quan nhiều người theo đạo Phật, góp tiền xây dựng chùa, đúc chuông, tạc tượng, viết giáo lí nhà Phật.

Sử cũ viết: “Lý Thái Tổ lên ngôi mới được 2 năm, tôn miếu chưa dựng, xã tắc chưa lập mà trước đã dựng 8 chùa ở phủ Thiên Đức... cấp độ điệp cho hơn 1000 người ở kinh sư làm tăng”.

(Đại Việt sử kí toàn thư)

Chùa chiền được xây dựng ở khắp nơi, nhiều người theo đạo Phật, đến nỗi một vị quan thời Trần đã nhận xét: “Thiên hạ năm phần thì sư tăng chiếm một”, hoặc “chỗ nào có người ở đều có chùa thờ Phật”.

Đạo giáo tuy không phổ cập nhưng hoà lẫn với các tín ngưỡng dân gian. Một số đạo quán được xây dựng.

Từ cuối thế kỉ XIV, Phật giáo và Đạo giáo suy dần. Thời Lê sơ, Nho giáo được chính thức nâng lên địa vị độc tôn và vị trí đó được duy trì cho đến cuối

thế kỉ XIX. Số người theo đạo Phật, Đạo giáo giảm bớt. Nhà nước phong kiến ban hành nhiều điều lệnh nhằm hạn chế sự phát triển của Phật giáo, thiết lập tôn ti trật tự xã hội của Nho giáo trong nhân dân. Sự phát triển của giáo dục Nho học cũng góp phần củng cố vị trí của Nho giáo.

- Nhận xét vị trí của Phật giáo ở các thế kỉ X - XIV.

II – GIÁO DỤC, VĂN HỌC, NGHỆ THUẬT, KHOA HỌC – KỸ THUẬT

1. Giáo dục

Năm 1070, vua Lý Thánh Tông cho lập Văn Miếu. Năm 1075, khoa thi quốc gia đầu tiên được tổ chức ở kinh thành.

Từ thế kỉ XI đến thế kỉ XV, giáo dục Đại Việt từng bước được hoàn thiện và phát triển, trở thành nguồn đào tạo quan chức và người tài cho đất nước. Nội dung học tập được quy định chặt chẽ. Thời Lê sơ, quy chế thi cử được ban hành rõ ràng : cứ 3 năm có một kì thi Hội, chọn Tiến sĩ. Riêng thời vua Lê Thánh Tông (1460 – 1497) đã tổ chức 12 khoa thi Hội. Số người đi học ngày càng đông, dân trí do đó được nâng cao. Năm 1484, nhà nước quyết định dựng bia, ghi tên Tiến sĩ.

Hình 38 – Bia Tiến sĩ trong Văn Miếu (Hà Nội)